

ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ THEORETICAL BASIS OF RURAL TOURISM

Иванка Лулчева*, Стефан Видев
Ivanka Lulcheva*, Stefan Videv

Аграрен университет – Пловдив
Agricultural University – Plovdiv

*E-mail: ivanka.lulcheva@yahoo.com

Резюме

Извършен е преглед и критичен анализ на становищата на наши и чужди изследователи на явлениято „селски туризъм“. Чрез използване на строго научен и комплексен методологичен подход се изяснява същността на селския туризъм като социално-икономическо явление. Формулират се основните специфични характеристики на селския туризъм. Определят се четири основни елемента в съдържанието на селския туризъм: познавателен, рекреационен, икономически и социален. Обосновават се обстоятелствата, които определят интереса към селския туризъм, както и стопанско-икономическото му значение.

Abstract

A review and critical analysis of the standpoints of local and foreign researchers on the phenomenon *rural tourism* were done. The nature of *rural tourism* as a socio-economic phenomenon was clarified by using a scientifically rigorous and comprehensive methodological approach. The main specific features of *rural tourism* are formulated. Four main elements were defined in the content of *rural tourism*: cognitive, recreational, economic and social. The circumstances determining the interest in *rural tourism* were justified as well as its business and economic importance.

Ключови думи: селски туризъм, туристически продукт, рекреация.

Key words: *rural tourism*, tourism product, recreation.

ВЪВЕДЕНИЕ

Географското положение и благоприятните природни дадености в България са солидна предпоставка за успешно развитие на туризма. Затова той е един от приоритетните сектори на националната икономика. След 2000 г. се отчита тенденция на непрекъснат ръст в туризма у нас, макар и с променливи темпове. През последните години годишният темп на увеличение на туристите у нас е 13-15%. България е на пето място в Европа по темп на увеличение на туристите. Туристическият сектор осигурява за икономиката на страната над един милиард евро постъпления годишно, което представлява около 10% от брутния вътрешен продукт. Основната насоченост на туристическия продукт е предимно към традиционния масов туризъм - морски и планински. Напоследък туризмът в световен мащаб се превръща в мощна туристическа индустрия. Около 65% от населението на страните от ЕС ползва туристически продукт поне веднъж годишно и заделя определена част от доходите си за тази цел.

От средата на 90-те години се наблюдава нова тенденция в туристическото търсене. Голяма част от туристите започват да търсят не само отдих и промяна, но и духовна храна и нови преживявания. Така в края на XX век възникват и стават популярни алтернативните форми на туризъм, в т.ч. и на селския туризъм. Според Kilimpegov

(2012) „селският туризъм става все по-предпочитан като вариант за отдих поради високото ниво на удовлетворение на туристите, на голямото разнообразие и по-ниските цени на предлаганите услуги“. Статистическите проучвания сочат, че около 25% от ползвателите на туристическия продукт в света предпочитат да прекарат първата си основна почивка в селски район и в селска среда. В много случаи алтернативните форми на туризъм и конкретно на селския туризъм се зараждат като по-евтина алтернатива на масовия туризъм.

Селският туризъм е сравнително ново явление у нас. Поради това и неговото изучаване се появява сравнително отскоро в икономическата наука у нас. Отделни аспекти на селския туризъм са изследвани от редица автори: Pop-jordanov (2003), Stankova (2006, 2008), Stamov (2005), Alexieva (2005), Kisselova (2005), Atanassova (2006), Statev (2007) и др. Малко са научните разработки със задълбочени изследвания за състоянието на селския туризъм. Изграждането в страната ни на голям брой обекти за селски и за друг вид алтернативен туризъм налага необходимостта от по-задълбочено научно изследване на това социално-икономическо явление.

Целта на настоящото изследване е да определи същността и съдържанието на селския туризъм като социално-икономическо явление и неговото стопанско-икономическо значение.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

При изследването се използват следните основни научни методи и подходи: диалектичският подход, който разглежда всички процеси и явления в тяхната взаимовръзка, взаимна обусловеност и непрекъснато движение, изменение; системният подход – чрез прилагането му всяко явление и процес се приема като система, чието състояние зависи от структурата, равнището и измененията на съставните ѝ части; абстрактно-логическият подход, който дава възможност за абстрахиране от конкретни белези и прояви на процесите и явленията и търсене на техните дълбоки същностни характеристики. Конкретни прояви на абстрактния подход са анализът и синтезът, индукцията и дедукцията; ситуационният подход, при който се отчита ситуацията, наборът от конкретни обстоятелства, които оказват силно влияние върху поведението на личността и върху хода на явлението. Този комплексен методологичен подход се реализира чрез използване на конкретни методи: анкетният метод и програмирани интервюта, количествени методи и др.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Понятието *туризъм* има френски корен¹ и за първи път е използвано в „English Sporting magazine” през 1811 г. Там е дадена първата дефиниция за туризъм: „пътуване на лица с развлекателна, здравна, културна, икономическа и друга цел, като същите напускат постоянно си местоживее и временно пребивават на избраното от тях място”. Morgenroth (1927), Vormann (1931), Poser (1939), Bernecker (1962) при дефинирането на туризма акцентират върху пътуването, движението, използването на свободното време, контакта с нова, непозната действителност, получаването на нови познания, почивка и развлечение. Те възприемат туризма като социално явление, включващо временно отдалечаване на хора (туристи) от постоянното местоживее с цел задоволяване на жизнени и културни потребности или желаниа от различен вид. Към средата на XIX век Кук (1841) популяризира туризма, като организира масови туристически пътувания и комплексни услуги за туристите.

По отношение на селския туризъм в редица литературни източници са публикувани становища за същността и съдържанието му. Авторите акцентират върху различни аспекти от съдържанието на това понятие. Все още обаче няма общоприета дефиниция за същността и съдържанието на понятието *селски туризъм*.

Известно и прието от изследователите в областта на селския туризъм е разбирането на швейцарския изследовател Foyer (1993), който употребява термина *Landtourismus* - селски ту-

ризм. В това определение се акцентира върху настаняване на туриста в селска къща, в селска среда; установяването на тесен контакт между туриста и семейството на стопанина; интегриране на туриста с живота на семейството, с местното население. Следователно Foyer обръща внимание на географския (териториалния) критерий при дефинирането на селския туризъм - задължителното изискване е селският туризъм да се осъществява в район с типичен селски характер. В същото време авторът акцентира, че селският туризъм няма съществени различия от познатите видове и форми туризъм, но той задължително се осъществява в селска среда и селският туристически продукт има комплексен характер. Авторът разграничава понятията: селски туризъм (почивка в селски двор) и аграрен (фермерски) туризъм. Селският туризъм според него е по-широката и комплексна форма на туризъм. Аграрният туризъм е по-тясната форма, при която туристът наблюдава или участва в земеделски дейности. При почивка в селски двор се изисква домакинът да е типичен селянин, земеделието да е основният му поминък и източник на доходи. При този вид туризъм основният смисъл е интегриране на туриста с живота на приемащото семейството.

В България Staikov (1984) прави публикации относно селския туризъм през 80-те години на миналия век и е първият радетел за развитие на селския и аграрния туризъм у нас. Негови последователи са Petrov (1999), Popjordanov (1999) и др.

Редица български изследователи определят селския туризъм като престой в селска среда (селска къща или вила, къмпинг, мотел или друго средство за подслон), задължително извън урбанизираните райони и традиционните големи туристически центрове в условията на запазена чиста и красива природна среда с цел активна или пасивна почивка: Popova (2007), Genova and Stoianova (2003), Marinov (2004), Stankova-Daneva (2003, 2007), Atanassova (2005), Alexieva (2003), Stamov (2005), Mileva (2004), Madgarova (2007), Statev (2007), Vassileva (2007), Donchev (2009) и др. Пребиваването включва установяване на непосредствен контакт с домакините, достъп до земеделското стопанство и (или) участие в производствения процес, беритба на плодове и зеленчуци, събиране на билки, приготвяне на традиционни местни ястия, наблюдение и изучаване на местни занаяти, включване в обичаите и празниците на района, опознаване на традиционните за региона бит и култура и посещение на автентични архитектурни, природни, културни, исторически, археологически и други видове забележителности, опознаване на фолклорни и земеделски традиции, практикуване на активиращи почивката занимания: езда, лов, риболов, пешеходни и велопоходи и др. (фигура 1).

¹ От фр. „tour” - завъртане, обиколка

Фиг. 1. Характеристики на селския туризъм
Fig. 1. Characteristics of the rural tourism

Посочените по-горе автори обръщат внимание на рекреационните² дейности, които се извършват в селска и чиста природна среда. Всички изследователи на селския туризъм го възприемат като специализиран вид туризъм, т.е. като социално явление, включващо временно отдалечаване на хората (туристите) от постоянното им местоживееие с цел задоволяване на жизнени и културни потребности или желаниа от различен вид.

Statev (2007) формулира основни характеристики на селския туризъм: пребиваване в типичен селски район и чиста природна среда; слаба урбанизация на населеното място; пребиваването има възстановителни, рекреационни цели; наличие на определена организираност на пребиваването; здравна и профилактична насоченост. Същият автор обръща внимание на икономическия елемент на тази дейност - селският туризъм може да бъде и икономически ефективна дейност.

Голям брой чужди изследователи също изследват въпроси на същността на селския туризъм: Curry (1994), Bramwell (1994), Cloke (1990), Busby and Randle (2000), Sharpley (1997), Hall and

Jenkins (1998), Butler, Clark (1998), Poser (1989), Deroni, Bernecker (1962) определят селския туризъм като престой в селска среда и акцентират върху следните характеристики на това социално-икономическо явление: географския, териториалния аспект – пребиваване в типична селска среда; целите на пътуването могат да бъдат разнообразни; по време на престоя се установяват променящи се взаимоотношения между туристи, местно население и ландшафт; в широки граници селският туризъм включва цял спектър от дейности и преживявания; степен на организираност. Селският туризъм може да бъде както организиран, така и неформален.

Robert (2001) и Hall (1998) при дефиниране на понятието селски туризъм акцентират върху съдържанието и целта на пътуването. Butler and Clark (1998), Hall and Jenkins (1997), Lane (1994) обръщат внимание на икономическия елемент на този вид стопанска дейност. Според тях селският туризъм създава и поддържа работни места и приходи за местните хора, насърчава развитието на другите индустриални сектори, съдейства за набиране на средства за социалната инфра-

² Рекреация (*recreation*) означава възстановяване, освежаване, ободряване, отмора, почивка

структура, спомага за опазването на околната среда. Дефинират се пет основни, специфични характеристики на селския туризъм: развива се в селски район; това е функционално селска дейност, базира се на малки по размери традиционни дейности и на природни дадености; свързан е с малки сгради и жилища; развива се под контрола на местното население; не е еднородна дейност, има голям брой проявления.

Page and Getz (1997) считат, че съвременният турист при избора си се ръководи от мотива за бягство от динамиката и стреса на съвременния начин на живот в градска среда. За Mieszcovski (2004) селският туризъм е по-ограничен в сравнение с масовия, с по-ниска плътност; обикновено е предназначен за хора с по-висок образователен статус (над средния) и с по-високи налични доходи. Според Gilbert (1998) „селският туризъм е планирано използване на ресурсите на селската среда, което води до повишаване на благосъстоянието на местните жители и на общата околна среда“. Авторът акцентира върху ползите за тези, които предлагат селски туристически продукт. Той разграничава селския и аграрния туризъм според предлаганите допълнителни услуги.

Именно селският стопанин и неговото семейство, а не фирма за туристически услуги със специализиран наеман персонал предлагат и реализират туристическата услуга. Селският туризъм е типичен фамилен туризъм и в редица страни е сред основните форми на малък бизнес.

Развитието на селския туризъм в селските райони дава възможност да се възродят и развиват не само местните занаяти, като грънчарство, медникарство, дърворезбарство, тъкачество и др., но и на народното творчество чрез организиране на панаири, народни игри и шествия - кукерски, коледни, лозарски, сватбарски, лазарници, къпанки и др. Селският туризъм допринася за развитието на лозарството, овощарството, животновъдството, пчеларството, бубарството, рибовъдството, дърводобива, производството на биогорива и др. Освен това произвеждат се храни със специфични вкусови качества, оригинални за региона; развиват се малки преработващи предприятия, като за целите на селската кухня се преработват растителни и животински продукти; създават се цехове за строителни материали, складове и др. Така се съживяват позабравени дейности и се създава поминък, а оттам - и доходи за селското население. Коневъдството се съживява и развива и отново намира своето място в стопанския живот на селските райони, възраждат се традициите в отглеждането на елитни породи коне. Развиват се и други дейности, като отглеждане на аквакултури,

гъби, билки, преработка на етеричномаслени растения, създаване на обществени услуги, парково градинарство, които не са пряко свързани със земеделието, но са алтернативи за получаване на доходи от населението в селата.

Основен момент при селския и аграрния туризъм е наличието на селско пространство - селски район³. Селските райони обхващат 81,4% от общата територия на страната с 3 612 974 население. Броят на селата в една община варира между 1 и 134 селища. Според дефиницията на понятието селски район, посочена в Регламент № 1698/2005 на ЕС, при разграничаване на селските райони акцентът се поставя върху предмета на заетост на населението. В регламент на ЕС (1997) се дава следното определение за селски туризъм: селският туризъм е туристическа дейност, която може да включва туризъм във ферма, дребно селско хотелиерство или туризъм по инициатива на селски общности. ЕС използва понятието „rural tourism“ като съвкупност от дейности, развивани на село, включващи посещение и престой в селска къща, запознаване с бит, традиции, обичаи, празници, участие в типични селскостопански и занаятчийски производства и т.н. ЕС има ясна и категорична позиция и провежда политика на насърчаване на развитието на селските райони, включително и чрез стимулиране и развитие на селския туризъм. Развитието на селските райони включва създаване на добри условия за живот, доходи, трудова заетост, здравно обслужване, условия за развлечения и др. Всичко това трябва да превърне селския район в достатъчно привлекателно място за живот и развитие на бизнеса.

От прегледа на становищата на изследователите за селския туризъм става ясно, че поради наличието на редица специфични особености отделните автори акцентират върху различни аспекти на същността на селския туризъм и концентрират вниманието си върху една или друга характеристика на селския туризъм. Необходимо е в дефинициите да се изрази възможно най-ясно степента на различие (алтернативност) на селския туристически продукт от другите видове туризъм и да се унифицират специфичните дадености на селския район.

Най-общо същността на понятието „селски туризъм“ се формулира, като се изхожда от следните критерии: 1. според териториалната локация или от географската среда, в която трябва да се развива този вид туризъм; 2. според целите на пребиваване; 3. туристическият продукт по своята същност е услуга; 4. туристическият продукт има комплексен характер.

³ Съгласно нормативната уредба в страната **селският район** включва: община, на чиято територия има град с население над 30 хил. души и гъстота на населението под средното за страната. Средно за страната гъстотата е 73,8 души на квадратен километър. От всичките 278 общини в страната 229 може да се определят като селски райони

Прави впечатление, че във всички посочени досега определения има един общ момент – мястото на реализиране и практикуване на селския туризъм.

Болшинството от изследователите при дефиниране на това социално-икономическо явление акцентират върху задължителното изискване селският туризъм да се осъществява в селска среда, в селски район. Следователно характерно за селския туризъм е, че той се реализира и практикува в селски територии и може да включва предлагане на разнообразни продукти и услуги, които са свързани със спецификата на посетителното място и се организират и предлагат от местната общност.

Засега все още липсва общоприета дефиниция на понятието „селски туризъм”. Наименованието „селски” се предопределя от обстоятелството, че този тип туризъм задължително се осъществява в извънградски и по-конкретно в селски райони. Липсата на ясна дефиниция за същността и съдържанието на селския туризъм създава трудности при определянето на съдържанието на предлагания туристически продукт, а оттам влияе и върху степента на задоволяване на изискванията на неговите ползватели. Поради съществуването на множество дефиниции за същността и съдържанието на понятието „селски туризъм” то се интерпретира по различен начин и в него се включва различен набор от икономически и специализирани туристически дейности. Това създава предпоставки за трудности при статистическото отчитане на потребителите на продукта на селския туризъм. Този факт се отчита и от различни международни институции и организации - Световната организация по туризъм и Организацията за икономическо сътрудничество и развитие.

Напоследък все повече изследователи се опитват да направят ясно разграничаване между селския и аграрния туризъм. Hannagand, Lurlan, Dilxeu (2003), Venini (2003), Atanassova (2006) и др. разграничават селския и аграрния туризъм по акцента на почивката и по обхвата на туристическия продукт (услугата). Общото между двата вида туризъм е, че и при двата вида става пребиваване в селски район, но най-същественният разграничителен белег за аграрния туризъм е, че той е част от селския туризъм и при него целта е специфична - участие в селскостопански производствени дейности. Според Atanassova (2006) същностната разлика между селския и аграрния туризъм е в субекта, собственика, който предлага туристическия продукт и тясната връзка между туристическата база и земеделското стопанство. Същностната разлика между селския и аграрния туризъм е в съдържанието и в елементите на предлагания туристически продукт при единия и

при другия вид туризъм. При аграрния туризъм задължителен елемент е участието в селскостопански дейности, в селскостопанския производствен процес.

На основата на прегледа на становищата на изследователите на селския туризъм от собствени изследвания може да се разграничат следните основни елементи в съдържанието на селския туризъм: познавателен, рекреационен, икономически и социален.

Познавателният елемент в съдържанието на селския туризъм исторически е възникнал първоначално и спонтанно Stankova (2003), Alexieva and Stamov (2005), Satev, (2007), Murdoch and Marsden (1994). Корените на съвременния селски туризъм са далеч в миналото. В древността в най-ранните етапи от своето развитие човекът е преодолявал немалки разстояния, за да търси храна, вода и безопасен подслон. При тези пътувания той се срещал и откривал нови дадености и явления и така разширявал своите познания и обща култура, своя светоглед. Впоследствие след векове познавателният елемент се развивал и понастоящем при туризма, и в т.ч. в селския туризъм, става цел на пътуването, един от основните компоненти на селския туризъм. Опознаването на даденостите в посещавания регион – природни, исторически, културни и други, са неизменна част от съдържанието на продукта на селския туризъм. Те привличат туриста и са един от основните мотиви за туристическото пътуване.

Човекът предприема пътувания с цел преселване, извършване на търговия, военни действия и т.н. Тези пътувания на човека се различават по тяхната мотивация. В литературата се формулират две хипотези за мотивите за пътуванията: биологична и социално-икономическа.

Биологичната хипотеза се основава на скитничеството на човека, породено от първичния му инстинкт за търсене на храна, вода, подслон и т.н.

Според втората хипотеза – социално-икономическата, туризмът, в т.ч. и селският туризъм, е следствие на социално-икономическите закономерности. Появата на разделението на труда и повишаването на производителността на труда довеждат до необходимост от придвижване в пространството с цел размяна на произведените блага. При тези пътувания за осъществяване на необходимата му размяна човекът осъществява и второстепенна дейност - опознава околната среда и природните дадености.

Голям брой автори застъпват правилната теза, че туризмът, в т.ч. и селският туризъм, е следствие основно от трудовия процес и е страничен, второстепенен продукт от разделението на труда и размяната на богатата - Stankova (2006), Alexieva and Stamov (2005), Statev (2007), Murdoch

и Marsden (1994). При размяната на блага (стоки) се извършва движение на хора, при това се опознават нови места и се утвърждава навикът за пътуване. Туризмът е неделима част от развитието и усъвършенстването на обществените отношения и материално-техническата база.

Stankova (2006), Echter, Riitchie (1991, 1993), Cloke (1990), Baloglu и Brinberg (1997), Bramwell (1994), Edwards and Vaughan (1999) акцентират върху познавателния елемент в селския туризъм. Според тях запознаването с даденостите в селския район провокира у туриста емоционални изживявания. Това задължава мениджърите при създаването на обекти на селски туризъм да се предвиждат възможности за опознавателни и на тази основа емоционални възприятия. Имиджът на определен туристически обект, представата, която имат за него потенциалните му потребители, е важен фактор. Опознавателният елемент трябва да се включи в маркетинговата стратегия на този туристически обект.

Рекреационен елемент

Рекреацията е по-широко понятие от туризма, защото включва всички активни и пасивни форми на психофизическо възстановяване. Туризмът включва само рекреацията, при която задължително се осъществява пътуване извън постоянното местоживеене. Рекреацията е процес на възстановяване на организма на човека. Това може да стане по различни начини, затова и рекреационно-туристическите потребности са изключително разнообразни: потребност от здраве, благоприятна среда, спорт, развлечение, почивка, творческа дейност, общуване с други хора, смяна на обичайната среда и т.н. Рекреационният елемент в съдържанието на селския туризъм се подчертава от изследователите Vassileva and Statev (2007), Atanassova (2006), Alexieva and Nikovska (2008), Stankova (2006), Popova (1997), Page и Getz (1997) и др. Селският туризъм се разглежда като израз на потребността, която изпитват жителите на големите градове и агломерации, да се върнат към по-простия, тих и спокоен живот на село. Stankova (2006) обръща внимание на обстоятелството, че „животът на съвременния човек е в условия на динамика и стрес, личността се затваря и обезличава, отчуждава се”. Тези условия развиват рекреационния мотив за осъществяване на селски туризъм. В модерното, урбанизирано общество животът протича забързано, силно стресово и затормозяващо за отделния индивид и това постепенно заличава идентичността на отделния човек. Той иска да избяга от динамиката на този живот. Автентичната селска идилия предлага различно изживяване и идилия за „сливане на човек и природа в хармонично единство, преливащо от природа, култура, спокойствие” – Butler

et al. (1998). Икономически изостаналите райони, които притежават възможности за рекреационна дейност, могат да развият селски туризъм.

Икономически елемент

Селският туризъм осъществява предлагане и продажба на туристически продукт с цел реализиране на печалба. Той носи приходи, води до развитие на икономическите отношения на пазара на стоки и услуги, създава работни места, генерира доходи, създава поминък на населението, съдейства за икономическия растеж в съответния регион. Селският туризъм има ясно изразен икономически характер, осъществява се в рамките на определена икономическа среда. Той създава и поддържа приходи, работни места, насърчава развитието на другите индустриални сектори, съдейства за набиране на средства за инфраструктура, спомага за опазването на околната среда и др. Икономически изостаналите райони в страните от Централна и Източна Европа са слабо познати или съвсем непознати, но имат нужния рекреационен потенциал: природни дадености, чист въздух, археология и култура. В развитите и урбанизирани страни все повече нараства пазарният сегмент на търсещите тази обстановка. Това обстоятелство може да бъде оползотворено чрез развитие на селски туризъм в икономически изостаналите страни и райони.

Социален елемент

Той се изразява в това, че селският туризъм „задвижва” обществени отношения, социални контакти и движение, генериращи познание и здраве: физическо, психично, емоционално, интелектуално и т.н. Това ще доведе до възпроизводство на работната сила, на производствените процеси и до развитие на икономиката. Според Alexandrov (2005) „селският туризъм насърчава културното разнообразие, запазването на националното наследство, оценката на бита и традициите на местното население и уважението към техния личен живот и достойнство”. Селският туризъм е социално-икономическо явление. Обществената нужда от отдих и туризъм се появява на определен етап от развитието на производителни сили и производствените отношения.

У нас на този етап е много голям броят на земеделските производители, които се налага да търсят алтернативни източници на доходи, алтернативни възможности за влагане труда на членовете на семейството. Селският туризъм е икономическа алтернатива за земеделския производител, форма на диверсификация на неговата дейност. Според Stankov (2008) „икономическите и специфичните регионални условия” ще определят до голяма степен коя от двете дейности – селски туризъм или земеделие, ще бъде водеща и ще доминира. Отделният човешки ре-

сурс (индивид) чрез селския туризъм може да намери своята специфична роля като собственик, предприемач, наеман работник и икономическа реализация на своето образование и квалификация. В редица развити европейски страни, членки на ЕС, в над една трета от земеделските ферми земеделството осигурява по-малко от 50% от приходите на фермера. Налага се фермерът да търси алтернатива. У нас интересът към селския туризъм се определя от следните обстоятелства: 1. В сравнение с другите сектори на икономиката земеделството се развива по-бавно, а доходите на местното население в селските райони намаляват, нараства търсенето на възможности за алтернативна заетост; 2. Нараства интересът на хората от здравословни и екологично чисти земеделски продукти; 3. Нараства интересът към опазване на околната среда и биологичното разнообразие; 4. Повишават се нуждите на съвременния, урбанизиран човек; 5. Нараства общественият протест против вредите, която съвременният човек нанася на околната среда.

Селският туризъм, в по-широк смисъл, се разглежда като продукт на световната икономическа, социална и културна трансформация, на индустриализацията, модернизацията, урбанизацията, глобализацията, и т.н. Вапн и Guidens (1992), Curry (1994) считат, че въздействието на тези фактори върху туризма се мултиплицира, разрушава определени ценности и създава нови, променя трайно живота на хората. Тези изследователи приемат, че туризмът, в т.ч. и селският туризъм, се развива отначало като следствие от: 1. индустриалната революция (1930-1970), създавала висок икономически растеж; 2. развитието на социално насочена държавна политика, в резултат на която нараства разполагаемият доход на хората, повишава се стандартът на живот, увеличава се свободното им време, установява се платен годишен отпуск. Все повече хора могат да си позволят отдих, пътуване, развлечение. Във времето на постмодернистичното общество и многостранна заетост на хората се формира нов тип потребител в туризма, установява се право-пропорционална връзка между качеството на живот и потребността от туристически продукт.

На основа на проучените литературни източници, на становищата на авторите за същността и съдържанието на селския туризъм, както и на стопанската практика, може да се обобщи понятието „селски туризъм“:

- икономически сектор, обединяващ различни стопански предприятия и дейности, предназначени да задоволяват потребностите, свързани с пътуването и престоя на туристите;

- движение на човека в пространството и преодоляване на значителни разстояния с рекреационно-опознавателна цел;

- човешка дейност, осъществявана през свободното време.

Селският туризъм представлява туризъм в селски район с цел активен или пасивен отдих в туристически обект с типично селска обстановка, осъществяване на непосредствен контакт със стопаните; посещение и опознаване на автентични и характерни за региона културни, природни, археологични, исторически и др. забележителности, т.е. селският туризъм предоставя **комплексен туристически продукт**.

ИЗВОДИ

1. Селският туризъм задължително съдържа следните основни елементи: познавателен, рекреационен, икономически и социален елемент, които му придават комплексен характер и го изпълват със съдържание на цялостно специфично социално-икономическо явление.

2. Селският туризъм създава и поддържа работни места, осигурява диверсификация на дейността на земеделския производител и по-стабилни приходи, насърчава развитието на другите индустриални сектори, съдейства за набиране на средства за социалната инфраструктура, спомага за опазването на околната среда и допринася за устойчиво развитие на регионите. Всичко това определя голямото му значение за стопанството и икономиката на страната.

3. Селският туризъм е социално явление с много благоприятно въздействие върху съвременния човек и личността, тъй като осигурява възстановяване на физическите и психическите сили на човешкия организъм и обогатяване и развитие на личността.

REFERENCES

- Alexandrov, K., 2005. Some issues of rural tourism in Bulgaria, Scientific Conference of Young Scientists, Plovdiv, ISBN: 954-9449-01-7, p. 286.
- Alexieva, Jord., Stamen Stamenov, 2005. Specialized types of tourism. Rural tourism, part Two, Stara Zagora, publ. Kota, 7-30.
- Atanassova, M., Svetla Buchvarova, 2006. Rural and agricultural tourism in Bulgaria, Sofia, publ. Avangard Prima, 5-38.
- Kilimperov, Ivan, 2012. Place and role of weekend tourism and suburban tourism in specialized types of tourism. - In: Challenges of Tourism in the XXI century. Sofia, 233-240.
- Stankov, Vl., G. Stankova-Daneva, 2008. Agricultural tourism, Plovdiv, Akad. Publ. of Agricultural University, 10-37.
- Stankova, M., 2006. Alternative tourism. Organizational principles and management practices, Blagoevgrad, South-Western University „Neofit Rilski“, 9-21.
- Statev, V., 2007. Rural tourism, Veliko Turnovo, publ. Faber, 12-29.
- Baloglu, B. and D. Brinberg, 1997. Affective images of tourists destinations. Journal of travel research, 35, p. 15.

- Bramwell, B.*, 1994. Rural tourism and sustainable tourism, *Journal of Sustainable tourism*, 2, 1-6.
- Busby, G. and S. Rendle*, 2000. The transition from tourism on farms to farm tourism. *Tourism management*, 21(6), 635-642.
- Butler et al.*, 1998. Rural recreation and tourism, In: *Jlbery, B. The geography of Rural Change*, Addison, Wesley Longman, Harlow, 211-232.
- Cloke, P. and N. Thift*, 1990. Class change and conflict in rural areas, in *Marsden Lowe and Whatmore (eds) Rural Restructuring: Global Processes and their Responses*, David Fulton Publishers Ltd., London, 165-181.
- Hall, C. M. and J. Jenkins*, 1998. The policy dimension of rural tourism and recreation in rural areas, Chichester: John Wiley and Sons, 15-27.
- Lane, B.*, 1994. What is Rural Tourism? *Journal of Sustainable tourism*, 2, 7-21.
- Robert, L., D. Hall*, 2001. *Rural tourism and Recreation: Principles to practice*, CABI Publishing, p. 7.
- Sharpley, A. and M. Sharpley*, 1997. *Tourism and Recreation in rural areas*, Chichester: John Wiley and Sons, 43-68.
- Статията е приета на 20.02.2014 г.
Рецензент – доц. д-р Васко Копривленски
E-mail: koprivlenski@au-plovdiv.bg